

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 27. novembra 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Kaj je s slovenskim kulturnim programom?

Ta sestavek ima namen, da sproži debato o stvari ter še druge napoti, da povedo svoje mnenje. Ur.

Listi so priobčili vladni predlog novega državnega proračuna. Morda je to primeren čas, da opozorim na neko, za slovensko kulturno življenje važno zadevo. Neposredno pobudo za te vrste mi je dala razstava češkoslovaške (predvsem češke) knjige. Kdor si je ogledal to razstavo, mu je pač postalo nekoliko težko pri srcu, če se je spomnil na naše razmere in si predstavil, kako skromna bi bila v primeru z njo razstava slovenske knjige. Čehi so kljub svoji maloštevilnosti s svojo žilavo voljo, svojo pridnostjo in organizatorično sposobnostjo ustvarili nekaj, s čimer se lahko postavijo pred svetom. Vidi se predvsem veliki napredek po vojni v lastni državi. Kar je pri tem posebno očitno: z uspehom se trudijo, da korakajo s časom in ne zaostajajo za najkulturnejšimi narodi. Za vsako važno stvar panogo znanstvenega in kulturnega življenja imajo svoje posebne revije, zbornike, leksikonska in standardna dela. Čutiš zapovednost v razvoju in živ stik s kulturnim življenjem zahodne Evrope ter silno voljo malega naroda, da si pribori in utrdi svoj položaj v duhovnem svetu.

Nihče ne more od Slovencev zahtevati in pričakovati, da bi se glede obsežnosti in mnogostranosti znanstvene proizvodnje merili s Čehi. Kar smo s svojimi skromnimi sredstvi v najneugodnejših razmerah v preteklosti ustvarili, je častno za nas, ni pa nam treba prikrivati, da po vojni nismo napredovali, kakor bi bili v lastni državi morali, in da naše kulturne razmere niso zadovoljive. Nikjer ne čutimo močnega zagona in iniciativnega, programatičnega, na določene velike cilje usmerjenega dela. Po nekem izvoženem tiru teče naše življenje, in Slovenci smo na najboljši poti, da postanemo pravi kulturni zapečkarji. Vse hitreje kot nekdanj se danes suče svet, in tempo, v katerem živimo in delamo, je zadostoval za silo pred petdesetimi leti, ne pa danes. Če ne bomo bolj napeli svojih moči, moramo po malem zgubiti stik s kulturnim svetom. Prehiteli nas bodo narodi, ki so bili nekdanj za nami.

Kdor trdi, da pretiravam, naj napravi kritično bilanco našega današnjega kulturnega stanja in delovanja naših znanstvenih ustanov. V prvi vrsti naj se spomni naše univerze.

Kaj smo si ob njeni ustanovitvi obetali od nje za razvoj in pospešitev našega znanstvenega dela in studija vseh vprašanj, ki so v neposredni ali posredni zvezi s slovenskim življenjem! O vzgoji resnega, delavnega, s slovenskim življenjem trdno povezanega razumnosti niti ne govorim. Ne mislim tu načeti vprašanja, kako starejše pokolenje naših znanstvenikov razumeva in vrši svoje kulturno poslanstvo, hočem tu le zopet opozoriti na zunanje ovire uspešnega dela: na nezadostne prostore, pomanjkljivo opremo in pičle podpore. Knjižnice, laboratoriji, študijska sredstva so več kot pomanjkljiva. (Oglejte si n. pr., ob kakih pogojih opravljajo kemiki svoja laboratorijska dela!) Prava uganka je, kako naj se študent resno poglubi v svojo stroko in zasleduje njen razvoj, če nima domačih pripomočkov, učbenikov, strokovnih knjig in časopisov in mu kljub znanju tujega jezika literatura ni dostopna. Število stipendij je neznatno in le redki izvoljenci lahko nadaljujejo študije v tujini. Da spadajo k popolni slovenski univerzi še razni drugi instituti, nele dosedanji skromni na tehnični fakulteti, o tem se nam komaj sanja. Kdo se briga za naraščaj znanstvenikov in izobrazbo specialistov za tiste stroke, ki so za slovenske potrebe najvažnejše. Ko bi se mladina sama ne bila začela zanimati za te stvari, bi bili izgledi za bodočnost kaj žalostni. Menda ne najdemo na vsem svetu primera, da bi morali študentje sami voditi akcije za poplnitev znanstvenih zavodov. Največ po zaslugi študentske akcije dobi slovenska osrednja študijska knjižnica kmalu svoj dom. Javnost prej ko ne misli,

da je s tem zadeva knjižnice rešena. Ni ji znano, da je dotacija knjižnice tako malostna, da se skoraj ne splača omenjati jo. Kako naj s pridom vrši svojo nalogo, ko ne more nabaviti najvažnejših tujih znanstvenih del in revij. Sicer pa še to, kar se v knjižnici nahaja, ni vselej na razpolago, ker katalogizacija knjig zaradi tesnih prostorov zaostaja. Nikogar ni, ki bi nadaljeval Šle-bingerjevo bibliografsko delo, in kdor potrebuje seznam slovenskih virov, si ga mora sam sestaviti. Naša statistika postaja evropski škandal, in če bomo čakali na pravilno poslovanje državne statistike, lahko zamudimo še desetletja. Imamo sicer pri raznih uradih statistične oddelke, a nobeden sam zase ni kos nalogi, ki bi jo moral vršiti osrednji slovenski statistični urad.

Akademije umetnosti in znanosti še vedno nimamo in utegnemo nanjo še dolgo čakati. Pa že danes nas skrbi vprašanje njenega vzdrževanja. Danes nimamo nobene ustanove, ki bi organizirala znanstveni studij slovenskih vprašanj, skrbela za njegovo smotno specializacijo, za zbiranje in urejanje gradiva, njegov tisk in njegovo založbo. Kar danes naša znanstvena društva v tem oziru store, je sicer vsega upoštevanja vredno, a še dolgo ni dovolj. Ko ne bi neka založništva na tem področju svoj delež prispevala, bi bila bilanca naše znanstvene proizvodnje še bolj pičla.

Kje je vzrok teh razmer? Glavni, dasi ne edini, je gotovo pomanjkanje potrebnih sredstev. Kljub temu, da imamo nekaj mecenov in da nekatera društva za znanstvene namene razmeroma dosti zberejo, vendar pri tako siromašnem narodu, kakor je naš, zasebna sredstva ne morejo nikdar zadostovati za pravi razmah kulturnega ustvarjanja — ne na znanstvenem ne na umetniškem področju. Nemogoče je, da bi društva s svojimi skromnimi sredstvi izdajala in zalagala specialne učbenike, reprezentativne zbornike, leksikone, monografije in revije za razne stroke. Tu zadevamo na težkoče, s katerimi se mora boriti vsak majhen narod in ki se pri nas zaradi naših majhnih razmer še stopnjujejo.

In vendar moramo te težkoče na en ali drug način premagati, če hočemo kot kulturni narod obstati in napredovati. Imamo majhne narode, ki kulturno prednjačijo pred vsemi velikimi. Česar ne more dati število, mora nadomestiti ekonomija ter organizacija dela, in zasebno podjetnost mora dopolnjevati javna in predvsem državna podpora in iniciativa. Za kulturni napredek malih narodov so državna sredstva vse večjega pomena ko pri velikih in bogatih. Moderno pojmovanje vidi v državi vršilec narodne volje in služabnik naroda. Narodove težnje morajo biti tudi državne težnje. Država, ki se za kulturne potrebe ne bi brigala, ne bi bila ne ljudska in ne narodna. Češkoslovaška nam je lahko za zgled, kako naj država izpolnjuje svojo kulturno nalogo. Čehi pri vsej svoji energiji in podjetnosti ne bi bili tam, kjer so, če ne bi država sistematično podpirala kulturnih

prizadevanj v narodu. Primerjajte tam dotacije visokih šol in akademij, znanstvenih zavodov in umetniških ustanov z dotacijami pri nas. Poglejte tam razne institute in njih opremo, razne podpore in stipendije v študijske namene. Pri nas pa se moramo boriti, da ohranimo to, kar imamo, o resnem napredku ni, da bi govorili.

Priznajmo si odkrito: Današnje stanje v območju našega kulturnega ustvarjanja je trajno nemogoče. Ali nam je resno za to, da kot kulturni narod napredujemo in se izživljamo, ali ne. Pravice do tega nam vsaj teoretsko ne odrekajo. Potemtakem imamo tudi pravico terjati od države, da naš samostojni kulturni razvoj na vseh področjih omogočuje in pospešuje. Ni dovolj, da se neka ustanova pokliče v življenje, država ji mora tudi zagotoviti pogoje za uspešno delo. Dokler se steka večina naših javnih dajatev v državno blagajno, je sveta dolžnost države, da skrbi za kritje naših kulturnih potreb, če hoče sploh biti ljudska, moderna in narodna država. Če teh dolžnosti ne mara prevzeti, potem naj prepusti upravljanje našega javnega denarja nam samim in dali bomo državi, kar je njenega, in sebi, kar je našega. Ko se bo obravnaval državni proračun za prihodnje proračunsko leto, naj se naši politiki in poslanci zavamejo za primerne postavke za pospešitev slovenske znanosti in umetnosti. Ne gojimo nobenih praznih nad. Vemo dobro, da bo resnično preskrbljeno za naše potrebe šele, ko bomo v finančnem oziru samostojni, vendar nekaj se da doseči tudi danes, če se bodo naši ljudje s primerno odločnostjo zavzeli za stvar.

Na žalost je le malo slovenskih politikov, ki bi računali s slovenskimi kulturnimi potrebami in se s takimi zadevami resno ukvarjali. Ni mi znano, da bi bila katera naših političnih skupin izdelala resen slovenski kulturni program. Le od primera do primera se zavzemajo naši politiki za kako stvar, če so bili nanjo ponovno in krepko opozorjeni. Nekaj krivde je gotovo tudi pri naših kulturnih delavcih samih, ker so preskromni in premalo aktivni. Naj bi se naše kulturne ustanove in društva zgenila in stopila s svojimi težnjami in zahtevami na dan. Mislim med drugim na našo Narodno galerijo, na Znanstveno društvo, Slovensko Matico, Šolsko Matico, na Zgodovinsko društvo v Mariboru, na naša muzejska društva, na Umetnostno zgodovinsko društvo, na društvo »Pravnik« in Prirodoslovno društvo, Geografsko društvo itd. Ni bilo slišati, da bi bila ta društva kdaj prejela od države kako subvencijo in vendar izpolnjujejo nalogo, ki bi jo morala država vsaj pospeševati, če ne že sama vršiti. Ali res nimamo ustanove, ki bi se čutila poklicana, da združi kulturne delavce k skupnemu delu za postavitev in izvajanje slovenskega kulturnega programa. Treba bi bilo danes ustvariti vsaj neki minimalen program in skrbeti za njegovo popularizacijo, da bi njegove zahteve postale zahteve vsega naroda in bi za njim strnjeno stalo naše javno mnenje. Akademsko mladina je pokazala, kaj se da z vztrajno propagando doseči, naj se starejše pokolenje zdrami iz svoje neaktivnosti ter jo posnema. M.

Diktature proti demokraciji

»Great Britain and the East« prinaša 5. novembra 1936 članek pod gornjim naslovom. Članek je napisal A. G. Lias, znani zunanji politični članekar in diplomatski dopisnik »Christian Science Monitor«. Prinašamo ga, ker jasno podaja gledanje sedanje angleške vladne politike na važna mednarodna vprašanja, ki so v veliki meri važna tudi za nas.

Članek zastopa mnenje, da mora demokracija v današnji »vojni ideologiji«, ki jo vodita fašizem z desne in komunizem z leve, zastopati svoje lastno stališče in se ne sme dati zvoditi v enostranost. Šteje kot veliko nevarnost spraviti vse evropske diplomatske dogodke v dve edini nasprotji: fašizem in komunizem. To bi moglo dovesti od

besedne vojne do resnične svetovne vojne z nedoglednimi posledicami.

»Nazorno ilustracijo take nevarnosti moremo dobiti v sedanjih španskih dogodkih. Po Hitlerjevi in Mussolinijevi teoriji, katero podpirajo neki časopisi pri nas in drugod, je Franco apostol civilizacije, ki vodi boj proti rdečemu nekrščanstvu. Po mnenju Moskve sta Caballero in Azana branilec demokracije proti diktaturi in popolnemu zatretju svobode. Ako pa razčlenimo sile na obeh straneh, dobimo, da so te trditve v resnici daleč proč od pravilne označbe. Nikakor se ne bojujejo vsi kristjani na strani Franca, pa tudi vsi demokratje niso na strani Madrida. Novo ustanovljeno republiko Baskov, na primer, podpirajo baskiški

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih
cenah pri trvdki

Josip Petelinc, Ljubljana

za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

katoličani, ki se bojujejo na strani madridske vlade.

Ni dvoma, da je mnogo ljudi, ki so pričeli s tako fašistično-komunistično gonjo glede na Španijo, verjelo, da je tako, kakor so zapisali. Ni dvoma tudi, da bo neizogibno tem daljša doba diktature bodisi z leve, bodisi z desne, čimdalje bo ta boj trajal. Toda eno so mnogi izpregledali, da se namreč s tem omogoča nekaterim, da vso krivdo mečejo pred vrata Moskve, medtem ko druga stran dela isto nasproti Berlinu in Rimu. S takim ravnanjem so pomagali napraviti špansko vojno za vprašanje ugleda dveh ideologij. Ena največjih nevarnosti, ki danes grozi Evropi, je v tem, da bi grozeče vprašanje političnega ugleda moglo voditi do odkritega posredovanja ene ali več od teh treh diktatur.

Dejstvo je, da ima bojni klic nemške diplomacije proti komunizmu svoj diplomatski pomen. Nikdo ne bo dvomil, da je Hitler osebno prepričan o nevarnosti komunizma. Ne smemo pa spregledati dejstva, da je očito v interesu nemške diplomacije, da na to struno uglaši tudi druge svoje težnje.

Dve glavni točki nemške diplomacije sta: ločiti Francijo in Rusijo in prijateljstvo z Anglijo. Tako v Franciji kot v Angliji je močna in naravna sovražnost proti boljševizmu in njegovemu delu. Kaj je tedaj bolj naravno kot to, da je g. Ribbentrop pri svojem prihodu v London dejal: »Hitler je prepričan, da je ena edina nevarnost za Evropo in tudi za angleški imperij, to je širjenje komunizma, te najstrašnejše vseh bolezni.« Večina Angležev — da omenjam Baldwina, ki je govoril nekaj dni za nemškim poslanikom — misli o komunizmu in fašizmu, »da oba skupaj nista vredna počenega groša«, toda Berlin tega dejstva ni uvidel. Berlin še vedno upa, da bo igraje na angleški strah pred Moskvo mogel Anglijo pripraviti do tega, da da Nemčiji prosto roko v Vzhodni Evropi kot branilki civilizacije proti komunističnemu barbarstvu in da nas prepriča, da naj vztrajamo na odstranitvi francosko-ruske pogodbe kot odplačila za naše zagotovilo francoske varnosti.

Kot pojasnilo k tem nazorom nemške diplomacije naj navedem govor F. Wächterja, bavarskega nacističnega voditelja, dne 29. oktobra t. l., v katerem je udaril po češkoslovaški politiki, katera — je rekel — je privedla rdeči teror v osrčje Evrope s svojo zvezo z Rusijo. V Češkoslovaški da »leži odskočnica za rdeči napad na Evropo, ki

ni nevaren le za Nemčijo, temveč tudi za Dansko, Madžarsko, Avstrijo, Švico, Jugoslavijo in zahodno Poljsko.« Zadosti čudno je, da ni omenil Romunije, saj naj bi čez njeno ozemlje šla rdeča vojska, preden pride na Češkoslovaško, razen če bi šla čez Poljsko.

Naj si bodo že obtožbe proti Češkoslovaški resnične ali neresnične (češkoslovaška vlada jih je večkrat uradno zanikala), dejstvo ostane, da ima Nemčija vrsto pritožb proti Čehoslovakom in da

je močno interesirana glede nemško govorečih prebivalcev Češkoslovaške, čeprav ti niso bili nikdar nemški državljani. Tu je vsekakor ponovno — z nemškega stališča — orožje rdeče nevarnosti razvidno kot dobrodošla najdba.

In nauk? Da moramo mi Angleži biti na straži proti vsem geslom, naj zvenijo še tako privlačno. Zelo lahko je preveč poenostavljati evropski položaj, toda mogli bi pri tem pasti v nevarnost, da bi ostali prikriti glavni dogodki.

Opazovalec

Slovenskemu klasiku v spomin

Te dni so dnevniki priobčevali sestavke v spomin tridesete obletnice smrti »goriškega slavčaka«, velikega slovenskega pesnika Simona Gregorčiča, ki je umrl v Gorici 24. listopada l. 1906. Pri Gregorčičevem pogrebu pred 30 leti je bila Gorica in cela Goriška na nogah, tudi italijanski Goričani so ga počastili na njegovi zadnji poti ter so izkazali zadnjo čast slovenskemu klasiku in geniju slovenstva. Kako je danes tam — čez 30 let?

Simon Gregorčič je bil v zadnjih dveh desetletjih preteklega stoletja Slovincem tisto kot pozija sama. Bil je čista podoba slovenske duše. Mehke kot sapica pod sončnim nebom, bleščeče kot beli sneg vrh njegovih domačih planin so mu vrele pesmi v sladki žalosti iz srebrnih strun. Povzpel se je do take višine v obliki, kakor od Prešerna do njega nihče. Gregorčičeve pesniške umetnine so pa tudi tako popolnoma slovenske tudi v besedah, da jih je težko dobro predstaviti v kak drug jezik. Mnogo jih je ponarodelo. Simon Gregorčič je tisti veliki umetnik, ki ga razume tudi preprosto ljudstvo, prav tako kakor ga občuduje najbolj izbirčen leposlovec. Zaradi tega naj bi bil Simon Gregorčič zgled našim sodobnim pesnikom in leposlovcem. Simon Gregorčič je zraven Prešerna, ki ga sicer presega po globokosti in višini duhovnega obzorja, eden izmed najplemenitejših glasnikov slovenstva, v svojih vzvišenih odah pa je težko dosegljiv pesnik-umetnik.

Od strani

»Jutro« poroča o predavanju prof. Šolarja o pouku in kulturi slovenskega jezika na srednji šoli. Če kaj, je bilo to predavanje stvarno in pereče, tembolj, ko gledamo in slišimo dan za dnem, kako se slovenščina maloti in odriva vsepovsod, zlasti pa če moramo dan za dnem prebirati tisto latovsko žurnalščino, ki se v njej oznanja edinstvena jugoslovenska misel.

Jugoslovenom okoli »Jutra« seveda tako predavanje ni moglo biti všeč. Saj pomeni spet novo postajo v slovenskem boju zoper »tiho in postopno likvidacijo« našega naroda. Zato se mu kakopak dozdeva, da je bilo predavanje na nekoliko »preozki bazi«. In dobesečno nadaljuje:

»Danes je pač več nego patetično, če govorimo, kakor da je v lastni narodni državi slovenska šola in slovenska kultura v nevarnosti.«

Tako govorijo tisti, ki so naredili, da nimamo mi Slovenci pravice za svoj denar svoje slovenske kulturne zavode in naprave ustanavljati, spopolnjevati in vzdrževati jih na ravni, kakor jo zahteva njihov namen.

Tako govorijo tisti, ki so omogočili, da se za naš denar

medtem ko se nahajajo slovenski znan-

jev časnikarski znanec je bil tudi Alfred Hardy, ki je v dobi berlinskega kongresa začel nastopati v vodilnih londonskih listih za rešitev vzhodnega vprašanja in to daleč čez okvire Freemana ali Evansa. Hardy je že 1878 predlagal likvidacijo evropske Turčije, obenem pa tudi Avstro-Ogrske ter ustanovitev narodnostnih držav, kakor so nastale na Balkanu po balkanskih vojnah, v Podonavju pa po svetovni vojni. Med Francozi je Turnerja prijateljsko sodelovanje družilo z Louisom Legeerom in Poljakom Aleksandrom Hodzkom. Vzdrževanje teh in podobnih stikov ter dopisovanje v nekatere velike svetovne liste je bilo Turnerju mogoče, ko je živel v političnih prestolnicah na Dunaju in v Budapešti v visokih aristokratskih avstro-ogrskih krogih, potoval s svojimi aristokratskimi gojenci po Evropi in Sredozemlju, z domovino pa imel posredne in neposredne stike, zlasti po nekdanjih sošolcih: vse to je Turnerju omogočalo realne poglede v domače in tuje razmere ter mu nudilo priliko za informiranje visokih tujih krogov, do katerih se Slovenec sicer ni mogel dvigniti.

Zraven osebnih stikov z mednarodnimi in diplomatsko pomembnimi publicisti je vzdrževal Turner znanja iz svojih študijskih let tudi s pravimi znanstveniki. Straßbourški narodni gospodar Gustav Schmöller je napotil Turnerja, da nadaljuje študije v Parizu pri Mauriceu Blocku; Blockovo delo »Pétit manuel d'économie pratique« je Turner nameraval sam prirediti za izdajo Družbe sv. Mohorja. Ker pa do tega ni prišel, je izdal 1899 knjižico po njegovi iniciativi Vekoslav Kukovec (Uvod v narodno

stveni zavodi v vlažnih, temačnih, tesnih kletih, ki ogražajo zdravje učečih in učečih se.

In da je boj za naš jezik in njegove pravice odyec, nam hočejo natveziti tisti, ki so od vsega začetka začeli odtrgati slovenščino in jo potiskati na raven narečja in s katerih dejanskim, tihim ali glasnim pristankom je že skoraj popolnoma izrinjena pri nekaterih državnih uradih in napravah. Tisti, ki se jim je zdelo kar samoumevno, da je slovenščina kot državni jezik odrinjena tam, kjer se kaže veljavnost državnega jezika najbolj in v prvi vrsti, namreč pri veljavnem besedilu zakonov.

Tako govorijo tisti, ki so sodelovali, ko se je iz slovenskih učilišč začela odpravljati slovenska učna knjiga, ko so se trgali včasih iz nje najboljše sestavke, ker so bili pač od najboljših naših pisateljev, in zategadelj preveč slovenski, in ko so se namesto dobrih slovenskih knjig začele uvajati slabe jugoslovenske. Tako govorijo, ko vse to vedo in zlasti tudi vedo, da se v teh knjigah naravnost potvarja naša kulturna zgodovina in slovensko izročilo.

Da ni slovenska kultura ogrožena, govorijo ti jugoslovenci kljub temu, da sme še zmeraj med nami biti in delati Narodna Odbrana, ki so jo sami zanesli med nas, tista Narodna Odbrana, ki je v svojem glavnem glasilu razglasila načelo, da je treba slovenščino »tiho in postopno likvidirati«.

Vse to se godi, vse to je znano, pa pride »Jutro« in se nasmehne: saj to vse skupaj ni nič, same malote, še besede ne vredne!

Naše ljudstvo se je zdramilo, pognalo samozvane čuvaje svoje domače hiše, in bedi samo nad svojo usodo. Neprijetno je to prebujenje posebno za tiste, ki bi slej ko prej hoteli »skrbeti« zanj, skrbeti po jugoslovensko seveda, tako da bi še naprej tlačili tujim ljudem. Enkrat nam razlaga »Pohod« blagoslov centralizma, brez katerega bi bili Slovenci brez dela in jela — ki ga imamo seveda danes na pretek —, drugo pot bi hotelo prepričevati »Jutro«, da je za naše kulturno življenje imenitno poskrtljeno.

Oboje pa danes nima več drugega pomena, kakor da je dokazna listina umske ravni jugoslovenov pri nas v času, ko se je začela precej »glasno in naglo« likvidirati njihova moč in oblast.

Kovarjenje okoli sporazuma

O »sporazumevanju« piše »Hrvatski dnevnik«:

»Vsekakor je značilno, da se je znova začelo na veliko pisati in govoriti o sporazumu in poudarjati njegovo potrebo.

Znamenje je to, da je hrvaško vprašanje tako važno in da je tako potrebna njegova hitra rešitev, da se ne more več odlagati. Ali samo poudarjanje pripravljenosti za sporazum še ne pomeni nič, razen metanja peska v oči, če ni tudi dobre

gospodarstvo. Po Maurice Blockovi knjigi »Pétit manuel d'économie pratique« uredil Vekoslav Kukovec. V Mariboru 1899. M. 8°. 155+ (III) str.). Knjižici, ki je narodno-gospodarsko vzgojno prirejena, je napisal predgovor Turner, v katerem značilno pravi: »Knjige o narodnem gospodarstvu še Slovenci nimamo. Visokošolska mladina se še tudi premalo zanima za gospodarska vprašanja. Seveda je bolj prijetno prepuščati se fantaziji ter pisati pesmi o ljubezni kakršnikoli, ali pesniti dekadentne pesmi... nego strogo logično premišljevati o prozaičnih stvarnih zadevah«.

Narodnogospodarsko, praktično se je Turner uveljavljal v narodnem razvoju s tem, da mu je dajal na razpolago svoje prihranke. Z njimi je podpiral naše nove posojilnice, n. pr. v Celju ali v Mariboru, posojilnico v Framu pa je stvarno omogočil v bistvu on sam. Enako se je uveljavljal v naših novih industrijskih podjetjih, n. pr. pri pivovarni Žalec-Laško. Veliko je žrtvoval za ustanovitev naših socialnih in prosvetnih ustanov, kjer ni manjkal nikjer od ljubljanskega Marijanišča pa do Dijaškega doma v Mariboru. Če upoštevamo, da bi povprečni človek naložil svoj denar v varnih dunajskih ali budapeštanskih denarnih zavodih in ne v novih, še ne gotovih gospodarskih ustanovah, so nam umljiva ta njegova dejanja samo s stališča narodnostne ideje in težnje po naši narodnogospodarski emancipaciji. Drugače pa je bil Turner v narodnogospodarskih pogledih izrazit pripadnik čim popolnejše racionalizacije gospodarstva in v zvezi z njo je terjgal nekako puritansko treznost v našem javnem in zasebnem življenju. (Dalje prihodnjič)

Slovenec — svetovljan — slovenski mecen

(Dr. Pavel Turner)

(Nadaljevanje.)

V svoji vzgojiteljski dobi se pojavlja Turner z informacijami s kontinentalne Evrope sicer manj pogosto v naših listih, zato pa je svoje področje razširil v nasprotni smeri. Doma sodeluje tu in tam pri »Slovenskem Narodu«, pozneje tudi pri »Ljubljanskem zvonu« in zlasti pri »Kresu«. Iz tujine pa poroča o slovenskih stvareh v praško »Politiko«, v moskovska »Sovremennija izvestija« ter v »Manchester Guardian«, v katerem je med drugim objavil interview s srbskim državnikom Jovanom Ristićem. Svoje časnikarsko delovanje pa je v vzgojiteljski dobi še posebno izpolnjeval s stiki s pomembnimi evropskimi publicisti in političnimi osebnostmi, katere je informiral o našem narodnem in gospodarskem položaju.

Omeniti je n. pr. rusko diplomatsko agentinjo Olgo Novikovo, pisateljico knjige »Russia an England from 1876 to 1880« in sestro ruskega polkovnika Nikolaja Kirjejeva, ki je kot prostovoljec v srbski vojski padel po leti 1876 pred Vidičnom v bojih z Osman pašo. V pristranih prijateljskih stikih je stal Turner z angleškima publicistoma Edwardom Freemantom in Arthurjem Evansom; korespondenca z obema pa je večinoma izginila v Budapešti za časa veleizdajniškega procesa proti Evansu, pri kateri priliki je Turnerja rešil preiskave znanec in dalmatinski namestnik baron Rodić. Zanimiv Turner-

volje za resničen sporazum. Dobra volja pa more biti samo, če se ne nudi sporazum na tisti osnovi, za katero se ve, da je Hrvatje ne bodo nikoli sprejeli. Tako ravnaje more imeti samo značaj taktiziranja in zavlačevanja rešitve, do katere bo vsekako prišlo, ker mora do nje priti. Vemo, da so minuli časi Markovih zapisnikov in drugih podobnih poskusov, ki se ne bodo ponovili. Vsaj popolnoma gotovo je, da Hrvatje ne bodo pristali na take poskuse niti ne bodo zgubljali časa in moči za jalove opravke. Vprašanje je že tako dozorelo, da se že nazadnje mora rešiti. Hrvaško vprašanje je treba dokončno odstaviti z dnevnega reda, to pa se bo zgodilo šele tedaj, ko bodo sprejete tiste hrvaške zahteve, ki jih je označil dr. Maček kot *conditio sine qua non*. Polovična rešitev bi ne bila nobena rešitev. Vprašanje se mora obseči v njegovi celoti, pa ga v celoti tudi rešiti.

Razločne besede. In spet ponavljamo: besede, izražajoče tudi za nas Slovence veljavna načela, ki jih pa žal s slovenske strani v taki odločnosti le bolj poredko slišimo.

Sicer pa pripoveduje to zavlačevanje pravega sporazuma precej razločno, kako se neki ljudje sporazuma boje. Najbolj tisti, ki so v besedah najbolj vneti zanj. Skoraj se zdi, da zato toliko in tolikokrat govore o njem, da bi ga s tem neprestanim govorjenjem čimbolj zavlekli. Ne gre jim v priklad, da bi dali iz rok oblast in blagajno, ta vidni nasledek nevidne edinstvene misli. Saj večina njih natančno ve, da do sporazuma ne samo mora priti, ampak tudi pride: v nacionalno jugoslovenarstvo verjame k večjemu še kak preprostejši iz nižin umskega življenja. Tudi glede osnove in vsebine sporazuma ne more biti nobenega dvoma, a prav tako ne o tem, da pri teh osnovah ni mogoče nobeno popuščanje, nobeno mešetarenje. Če bi bil kdo na kaj takega še včasih računal, danes ne more več, in v tem pogledu nič ne pospešuje pot do hitrega in popolnega sporazuma bolj, kakor tako razločne besede, kakor jih navajamo zgoraj.

Kdor torej še zmeraj zavlačuje sporazum, dokazuje, da ni zanj. Zato bi bilo dobro, če tisti ljudje na srbski strani, ki so za sporazum, to ne samo povedo, ampak tudi njegove osnove v celoti priznajo. Pravimo: na srbski strani, kajti tistih nekaj nacionalnih edinstvenikov med Slovenci in Hrvati, ki niso zanj, spričo enodušne volje obeh narodov sploh ne šteje. Brž ko pa so priznane osnove za sporazumno sožitje jugoslovanskih narodov, je treba samo usesti se k mizi, in v nekaj mesecih bo likvidirano to neznosno stanje, ki so ga nam naprtili nacionalni centralisti in ki nas duši ko mora.

In še en važen nasledek bo imel ta sporazum: ustvaril bo namreč osnove za zblizanje z narodom, ki je prav tako slovanski in južnoslovanski kakor Slovenci ali Hrvatje ali Srbi, ki so ga pa v velikosrbski službi stoječi nacionalci hoteli odriniti od te skupnosti: namreč za zblizanje z Bolgari.

Zoper centraliziranje

Ob osnutku za ustanovitev cestnega fonda piše »Trgovski list« med drugim:

»Jugoslovanski gospodarski listi so te dni objavili daljši izveček osnutka novega cestnega fonda, čigar osnovne in silne napake so našim čitateljem že do dobra znane. Noben list pa ni dodal temu izvečku niti najmanjšega komentarja, temveč je ves načrt objavljen na način, da bi mogel nepoučen bralec dobiti vtisk, da ni načrt samo dober, temveč tudi moderen in da pomeni začetek velike akcije za zboljšanje našega cestnega omrežja. Iz istočasnosti objave tega izvečka v več listih moramo sklepati, da se hoče ta nesrečni načrt na vsak način uveljaviti. Zato je nujno, da se proti temu zakonskemu načrtu zopet nastopi z vsem poudarkom, ker je ta zakonski načrt popolnoma nesprejemljiv, ker pomeni novo obdajanje gospodarstva, pri tem pa je zlasti za Slovenijo skrajno krivičen.

Zaradi svoje strogo centralistične zasnove pa navsezadnje tudi ne more biti drugačen ko krivičen. Saj je že bistvo našega centralizma, da pomeni vsaka njegova odredba in vsako njegovo določilo krivico za prečanske kraje in zlasti za Slovenijo. Nismo še dobili na centralizmu zgrajenega zakona, ki ne bi bil te žalostne izkušnje potrdil. Zato pa imamo tudi vseh teh centralističnih zakonov že več ko zadosti in zato bi odklonili tudi stokrat boljši in tehnično dovršeni cestni fond, če je njegova osnova centralistična.

Zato tudi ne gre več samo za cestni fond, temveč gre za to, ali se bo že kdaj pri nas nehala centralizem ali pa se bo še naprej z njim uničevalo naše narodno gospodarstvo. Vsako javno vprašanje mora slovenska javnost presojati le s tega stališča in samo, če se predlaga rešitev, ki pomeni demontažo centralizma, more slovenska javnost to rešitev tudi sprejeti.

Beležimo to stališče naših gospodarskih ljudi, ki se v celoti krije z našim, kakor smo ga zavzeli v letošnji 42. in 43. številki. In z našim dovoljkrat izraženim stališčem se tudi ujema, kar piše »Trgovski list« glede načina, kako upravljati take in podobne sklade in kako je pristopiti k praktičnemu delu:

»Kar se nabere prispevkov na področju bano-

vine, te upravlja edinole banovinski cestni odbor in centrala nima nad tem denarjem prav nobene besede. A tudi prispevkov za ta cestni fond ne določa centrala, temveč banovinski cestni odbor, ki bi se moral izvoliti.

V bodoče mora vsak nov zakon, vsaka nova uredba pomeniti vsaj delno povečanje samoupravnih pravic ljudstva in če tega ne nudi, potem je že zaradi tega slaba in nesprejemljiva. Ne pod okriljem lepih besed, ne pod plaščem velikih obljub se ne sme več utrtati ali pa celo povečevati centralizem, temveč tudi v vseh podrobnostih ga je treba polagoma, a dosledno odpravljati.

S tega načelnega stališča se zato mora zakonski načrt o cestnem fondu odkloniti in če ni drugače, naj postane ta zakonski načrt tudi preizkusni kamen, če se bo naša država ravnala po načelu samouprave ljudstva ali po načelu centralizma. Zato tudi ni mogoče v tem vprašanju odnehati in zato ni druge poti, ko da se na centralistični podlagi zasnovani načrt o cestnem fondu — pokoplje!

Tujina o Slovencih

Naš tednik je prvi začel vzpodbujati naše ljudi, da naj bi skrbeli bolj ko dosedaj za **propagando slovenske kulture v tujini**, pred vsem med velikimi evropskimi narodi. Mnogo sestavkov smo že pred leti priobčili ter smo dokazali, kako napačne podatke imajo o slovenski kulturi, o književnosti, umetnosti itd. veliki tujezemeljski leksikoni. Podarjali smo tudi, da bi morali slovenski oblikovalci umetniki, ki razstavljajo svoja dela v tujini, nastopati **samo pod slovenskim imenom**, prav tako pa tudi glasbeniki in pevski zbori, ki hodijo v tujino. Pred leti smo pisali o angleškem mednarodnem informacijskem leksikonu »Kdo je kdo?« ter navedli naravnost neverjetno površne in nenatančne podatke o slovenskih stvarih. Prav tako smo ugotovili, da poroča novi češki »Slovník naučný« hudo površno o Slovencih. Sedaj izhaja nova velika francoska enciklopedija in tudi v nji smo Slovenci odrezali prav slabo. Ker enciklopedije »Grand mémento encyclopedique Larousse« nimamo trenutno pri rokah, posnemamo o nji poročilo iz akademskega glasila »1551« od 2. novembra, ki izhaja v Ljubljani in ki se glasi takole:

»Izšel je 52.—53. snopič velike francoske enciklopedije »Grand Mémento encyclopedique Larousse«, ki prinaša med drugim tudi oris južnoslovanske literature. Delo, ki bo v vseh bibliotekah, v vsaki francoski kulturni hiši in zraven tega še raztreseno po vsem svetu. Kadarkoli rabi časniki, politiki, publicisti ali gospodarstveniki informacij o kateremkoli vprašanju, jih išče najprej v Laroussu. Zato nam ne more biti vseeno, kaj pravi ta o nas, koliko pozna naše stvari in kako jih predstavlja. Kakor že tolikokrat v stičnih prilikah, smo razočarani tudi toplot. Bivši univerzitetni lektor in vodja francoskega instituta v Zagrebu, gospod Raymont Warnier, znani prijatelj Hrvatov, obravnava jugoslovansko literaturo skupno za vse tri narode. Gotovo je tak vidik zahteval založnik, toda tudi v tem okviru bi morala biti prvič slovenska literatura kot celota predstavljena drugače, in drugič bi morali najti naši vidnejši literarni predstavniki drugačno mesto. G. Warnier je živel med Hrvati in gleda na naša vprašanja nekako s hrvaškega stališča. Tako je prišlo, da v dobi našega narodnega preporoda, v kateri je živel na Slovenskem vrsta ljudi, ki jim ni bilo primere v sodobni Hrvaški in ne v Srbiji, ni težišče na Prešernu, ampak na Vrazu. Ta mladi štajerski Slovenec, ki je po težkih notranjih peripetijah edini iz svoje in kasnejših generacij kot osemindvajsetletni študent prešel k Hrvatom, je v moderni francoski enciklopediji še vedno problem, spričo katerega se zastavlja vprašanje, ali ni obdržanje slovensčine sedaj, ko je on prestopil, podpora slovenskemu nacionalizmu, ki kompromitira enotnost jugoslovanskega teritorija? — kot da ne bi na to vprašanje odgovarjalo življenje samo vsak dan znova skozi tristo let pred Vrazom in sedaj že sto let za njim.

Na eni strani tako prefinjeno prisluškovanje notranjim vprašanjem Jugoslavije, da je ugotovil, da je Ivo Andrić z nekaterimi prijatelji prebudil Bosance, na drugi toliko pomanjkanje vživljanja v slovenske stvari in to prav v tiste, ki so pred svetom najvažnejše!

Tudi izdaja nove francoske enciklopedije pomeni za nas nov zamujen trenutek. Gotovo bi moral g. Warnier v službi objektivne znanosti za svojo mednarodno javnost stremeti za boljšo predodčitvijo vprašanj, toda krivda je pred vsem na naši strani. Imamo univerzo, vrsto znanstvenih in kulturnih ustanov, celo število literarnih in znanstvenih delavcev, toda od vsega tega v dobi nekaj desetletij nismo mogli dobiti tistih nekaj študij, ki jih ima v nemškem, francoskem in angleškem jeziku vsak narod o svojem slovstvu, kulturnih, političnih in gospodarskih vprašanjih. Prav dotlej ne bodo prenehala naša razočaranja in se nam bodo pri sleherni priliki, ko se govori o nas v Evropi, izpodmaknila pod nogami tla, dokler se pač ne bomo zavedli, da je tudi to samo naša dolžnost.

Mi pristavljamo k temu poročilu o »Grand Mémento encyclopedique Larousse« še to, da **bi bilo treba naravnost organizirati slovensko kulturno propagando v zamejstvu**. Že pred dvema letoma smo pisali o tem, da bi bila v ta namen poklicana »Slovenska Matica«. Upamo, da se bo »Slovenska Matica« oprijela vsaj prihodnje leto te naloge. »Slovenska Matica« naj bi stopila v stik z vsemi velikimi založbami v tujini in se ponudila,

da jim preskrbi sestavke o slovenskih stvarih za te velike leksikone ter naj bi bila v stiku tudi s svetovnimi revijami, da bi priobčevala podatke o slovenskih zadevah. Če bodo tuji založniki navezani na tuje avtorje, da pišejo o nas ali pa če se bodo lahko vrivali kot poročevalci o slovenskih stvarih ljudje, ki žive sicer pri nas, pa niso po prepričanju Slovenci, bo evropska javnost o nas podučena tako, kakor je sedaj, in **bomo Slovenci v odločilnih trenutkih, ki bodo še prišli, odrezali tako klavirno in nesrečno kot smo dosedaj**. Naše slovenske nesreče je krivo tudi to, da odločujoči ljudje v velikem svetu o nas niso skoraj ničesar vedeli, pa še današnji dan ne vedo.

Za zvezo demokratičnih narodov

V angleški spodnji zbornici je govoril dne 12. t. m. Winston Churchill za angleško oborožitev. Churchill je v tem oziru gotovo strokovnjak, saj je vodil v svetovni vojni mornariško in pozneje oborožitveno ministrstvo. Važno je zlasti njegovo mnenje glede stališča Velike Britanije v zboru držav.

Churchill je najprej toplo zagovarjal zvezo obeh zahodnih demokracij, Francije in Anglije. Le tako moreta računati na varnost za nekaj časa. Nihče pa ne more reči, koliko časa bo trajala ta doba primerne ravnotežja. Eno je gotovo: leta 1937 bo nemška vojska mnogo močnejša od francoske. Nemška zrakoplovna vojska napreduje z vsakim dnem, zlasti pri izdelovanju bombnikov z velikim akcijskim radijem. Velika Britanija in Francija sami ostaneta zmeraj od zadaj. Zato je treba napraviti v okviru Zveze narodov koalicijsko miroljubnih držav zoper napadalce. To je zmisel skupne varnosti.

K tem besedam je treba najprej pripomniti, da riše Churchill nemško nevarnost pač zato črno na črnem, da bi pospešil angleško oboroževanje. Važno pa je, zlasti za male narode, njegovo mnenje o koalicijski miroljubnih držav zoper vsakega napadalca. Kajti četudi jo za zdaj predpostavlja še v okviru Zveze narodov, je očitno, da bi taka koalicijska Zveza narodov dejansko likvidirala. Kakor pa je danes mednarodno stanje, je samo gotovo, da bi bila taka likvidacija Zveze narodov najboljša za — to zvezo samo. Kajti mandžurski, še bolj pa abesinski primer sta dovolj razločno pokazala, da Zveza narodov nima nobene moči, vsaj do svojih močnejših členov, še o kakšnem večjem vplivu se da le težko govoriti. Če je v abesinskem sporu sploh kaj naredila, je to storila le na pobudo svoje najmočnejše članice, Velike Britanije, katere varnost in moč je ogražal laški abesinski pohod. Pri drugih državah se je z malimi izjemami kar naravnost videlo in še bolj čutilo, kako malo so bile s srcem pri stvari. Sicer pa, da se je Italija tako malo zmenila za lastne, svojevoljno dane obveze Zvezi narodov, ko ji je drugače kazalo, dokazuje najbolj, da nima taka umišljena organizacija nobenega pomena več. K večjemu bo nadaljnji odstop povzročil, da bo imela poslej med državami dana beseda še manj veljave, kakor doslej. Kajti prelamljanje pogojev, kakor je postalo skoraj nekako pravilo v Zvezi narodov, mora nezogibno uvesti anarhijo v mednarodne odnose sploh.

Ta nova koalicijska, ki si jo zamišlja Churchill, se bo torej morala pred vsem učiti iz napak in pomanjkljivosti svoje prednice. Gledati bo morala pred vsem, da zbira samo take ude, ki jih vežejo sorodni pogledi na notranjo ureditev države in na svetost mednarodnih dogovorov in obljub. Osnova tej zahtevi pa je neka istovrstnost v državni notranji ureditvi. Ta pa more biti samo demokratična ne samo z ozirom na najmočnejši koalicijski državni, ki se jim bo hočeš nočeš prejal slej pridružila prav tako demokratična Amerika, ampak tudi zategadelj, ker morejo samo demokratične države imeti namen, kakor ga zahteva taka koalicijska miroljubnih držav. Diktature so že po svojem ustroju, ker so odvisne od posameznih oseb in klik, zmeraj nepreračunljive in zmeraj tudi napadalne.

O pohodovski nacionalistični morali

Avtor sestavka: »Zoper nacionalizem — tudi slovenskega« nam je poslal sledeče pismo, ki ga priobčujemo, dasi je vsaj deloma namenjeno le uredništvu.

Gospod urednik, opozorili ste me na Pohodov odgovor na moj sestavek. Vprašujete, če ga mislim primerno zavrniti. Skoraj ste me s tem vprašanjem žalili. V kakšni zvezi je ves ta nesmisel »Pohodove« polemike z mojimi izvajanjem? Ali naj tratim čas s tem, da zavračam podtikanja in žaljiva namigavanja o protidržavnosti »Slovenije«, namigavanja, ki so tako neizrečeno zoprna in smešna, a se venomer ponavljajo v nekem nacionalističnem tisku. Vedno me je bilo sram, da je kaj takega v slovenski žurnalistiki mogoče. Ali se naj s »Pohodom« resno prepiram, kje so boljši Slovenci, v krogu »Slovenije« ali okrog »Pohoda«. Preberite zadnji sestavek v isti številki »Pohoda«, da se prepričate o razmerju nekkih naših jugoslovenov do slovenske kulture. Tako ne bi mogel pisati noben tujec o njej. Ko si »Pohodovi« nacionalisti ne bi lastili dediščine predvojne in medvoj-

nega gibanja za narodno svobodo, enakopravnost in samoodločbo ter jugoslovansko državno skupnost, od česa bi živeli? Ali s katero pravico si lastijo to dediščino, ko prav jugoslovanski nacionalizem zanika ideje iz demokratične dobe in je pravi antipod narodne misli, kakor so jo umeli naši najboljši narodni borci.

Kdor ni do kraja omejen, ni mogel smisla njegove sestavka narobe razumeti. Hotel sem poudariti, da je največja slovenska skrb še vedno naše notranje vprašanje, ki ne bo rešeno, dokler imamo v lastnih vrstah še nasprotnike slovenske misli. Zato se varujmo nacionalistične kratkovidnosti, ki bi nam zadržala pogled na lastne napake in nas utegnile zavesti do mržnje do katerega drugega naroda v državi. Mi natančno ločimo belgrajsko čaršijo od srbskega ljudstva, s katerim se hočemo skupno bojevati za narodno svobodo. Skrb, da bi kdaj utonili v jugoslovenstvo, ki je identično s srbstvom, je neosnovana. Asimilatorična moč srbstva nasproti Slovincem je neznatna. Pač pa nam grozi nevarnost s severa od nemške ekspanzije. (Kdor živi na severni meji, to dobro čuti.) Napisal sem, da je jugoslovenstvo proces naše narodne zoritve silno zadržalo in s svojo politiko razvoj krepke državne zavesti na osnovi slovenske narodne zavesti preprečilo ter nehote delalo nemštvo v roke. Ta ugotovitev je razburila gospode pri »Pohodu«, a vendar ustreza samo trdemu dejstvu. Da sem imel v mislih jugoslovenstvo kot povojni pojav, je čisto jasno razvidno iz stavka. Zato je popolnoma nesmiselno, če »Pohod« navaja predvno narodno gibanje v prilog tega jugoslovenstva. Hrvatska propaganda je pridno na delu in se okorišča z razmerami, ki jih je ustvaril na jugoslovenskem nacionalizmu osnovani centralizem. Vse to so danes dobro znane stvari. Pohodovce seveda nima pomena prepričevati in spreobračati. Komur ugaja čtivo, kakor ga ponuja ta list svojim bralcem, ta naj le ostane, kar je. Razvoj pojde mimo njega. »Slovenija« pa naj se preveč ne meni za te ljudi in njih list.

Ali ste poravnali naročnino?

Urednik in izdajatelj: Tone Klemenčič v Ljubljani

Sava Radič-Mirt:

Črtomirjeva vrnitev

Načrt za filmsko tragedijo v treh dejanjih. — Dalje.
(Vse pravice pridržane)

4. nastop

Kocelj odide z graščakoma za hlapci. Starec Svetogoj se umakne z menihi v samostan. Med zadnjima pogovoroma so oprezale in prisluškovale skrite glave. Po odhodu prejšnjih izstopita iz grmovja, živahno šepetaje, frankovska menih Vihing in Rihbald, za njima vohunki Berta in Julija. Vihing (suh in slok): Arnulfovi vohuni zadevajo povsod na niti iste mreže. Ogromna mreža se spleta od Rima do Carigrada za frankovskim hrbtom. Samo to je vprašanje, kdo se nazadnje vanjo ujame? A to je mreža le na videz, v resnici je samo pajčevina in pajek ta slovenski knežič Kocelj. En sam frankovski udarec in reski! Pajčevina se raztrga. Treski! Pajek se zvrne v brezno. Moje slutnje ne varajo. Vendar hočemo prej nepobitnega dokaza. Arnulfov lovski pes še vedno dobro voha. Oprosti, Rihbald, saj veš, da sem postal iz preprostega grajskega lovca menih ter zamenjal lov na zverine z lovom duš.

Rihbald: Žal, pa imaš še vedno tudi ljudi za zverine. Sicer pa, kakor sem ti že rekel, pusti me s svojo frankovsko politiko. Prvič sem jaz le ubog in grešen menih, drugič se pretaka po mojih žilah rimska kri. Moji dedje so bili potomci rimskega patricija v cesarski trdnjavi Regina Castra, v današnji Ratisboni. Šolal sem se v Rimu in kot svojega zaupnika me je poslal papež v Solnograd na dvor škofa Adalvina. In moja rimska kri nikoli ne odneha od dvojezične herezije, da nas izvede iz babilonske zmešnjave samo latinski jezik. Za visoko rabo latinščina, za domačo rabo narodni jezik. Isti visoki jezik naj poveže vse narode v višjo, duhovno družino ljubezni in resnice.

Vihing: Rihbald, kak fantazist in kako slab kristjan! Da niso ljudje zverine, da ni vse življenje zverinski boj za moč? Ali — ali, ali jaz, ali ti? In kdo je tisti jaz? Krščanski Frank ali poganski Slovan? Ne pozabi, da se v frankovskih kraljih pretaka škofovska kri. Praoče Karolingov je bil škof Arnulf. In kdo je rešil cerkev in papeža iz krempeljev divjih, krivoverskih Langobardov? Kdo je patricij Rima, kdo ključar groba sv. Petra? Ali ni podelil naš prevzvišeni ded Karel Veliki fevda Patrimonium Petri papežu kot svojemu vazalu? Kdo postavlja papeže, nadškofe in škofove? Kdo sklicuje cerkvene zборе ter potrjuje in popravlja njih sklepe, kdo nadzira življenje duhovščine? Ali ne frankovski kralj in cesar, najvišji gospod na zemlji? Politika je borba za moč, ali jaz, ali ti? In kdo je po človeškem in božjem pravu ta-le jaz? Ali German, ali Slovan? Ali Vihing, ali Metodij?

Rihbald: Zaman se raznemaš, dragi tovariš v

Mali zapiski

Prepovedan tisk.

Državno pravdnštvo v Bjelovaru je prepovedalo prodajati in širiti št. 40 časopisa »Glas Bjelovara«, državno pravdnštvo v Zagrebu pa 1. letaka »Somišljenikom« in »Hrvatski vseučilištarci«, 2. knjigo »Samouprava Slovenije«.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi s naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozorjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Tako je treba!

»Hrvatski dnevnik« piše o političnem položaju: Sicer se pa lahko mirne duše reče, da se položaj ne more razvijati v smeri, ki bi ne bil ugoden za Hrvate, ker se more po vseh zakonih logične presoje položaj razvijati samo v prilog hrvatskega stališča. Nazadnje pa, naj se že razvija tako ali drugače, to ne more ničesar spremeniti glede osnovnih hrvatskih zahtev, ki so alfa in omega hrvatske narodne politike. Zato vlada v Zagrebu in vseh hrvatskih krajih občutek gotovosti, brez nervoze in nepotrpežljivosti, kajti tisti, ki ve, da je stvar, ki jo zastopa, pravična, a zmaga pravične stvari da je gotova, ker stoji za njo vsa pravstvena moč naroda, nima vzroka niti da ima skrbi niti da postane nervozen.

Slaba organizacija

Ljubljanska mestna občina že drugo leto pobira prostovoljne prispevke za svoj socialno-podporni sklad, ki se ravna po številu stanovanj-

Gospodu. Tvoja beseda me ne premakne niti za las. Tvoje politike ne maram in jo naravnost obsojam, ker nasprotuje krščanski veri. Človek ni zverina, marveč podoba božja. Življenje ni zverinska borba za moč, marveč duhovna tekma ljubezni in resnice.

Vihing: Rihbald, ti si slab kristjan, na pol pogan. Nisi se pridrži do jedra krščanske modrosti. Beri apostola Pavla, beri velikega filozofa Avguština! Jedro krščanstva je resnica izvirnega greha. Saj ne tajim, pred izvirnim grehom je bil človek po duhu podoben Bogu, tudi po izvirnem grehu postane zopet duh. Ali v sredi zija prepad, izprijetost, bolezen izvirnega greha. V tem prehodnem stanju pokvarjenosti, ko je človeku razum otemnel in mu je ljubezen ugasnila, ko je človeški duh strmoglavil v nižavo živalske duše, v nižavo zverine, v tem prehodnem času živimo mi, v tem nesrečnem času je postalo življenje zverinska borba za moč, ali jaz, ali ti!

Rihbald: Razum otemnel, ljubezen ugasnila? Ne splošno, ne vem. Bog ni zapustil človeka, samo človek je zapustil Boga. Vedno še pošilja duha-pastirja izgnanjenosti čredi, da jo vodi kakor luč skozi temo nevednosti in sovraštva. A duh-pastir se je izneveril svojemu izvoru, svojemu Bogu. Duh ni več dobri pastir, ki da življenje za zadnjo ovco, duh je postal volk in samo izkorišča, davi svojo čredo. In Bog se je razsrdil, strašno kazni pripravljaja nezvestemu duhu, že se vozi Elija v ognjenem vozu pod nebom ter meče ogenj in zveplo na zemljo, da zatre in iztrebi izprijetost človeštvo.

Vihing: No, torej? Izprijetost čreda, a duh-pastir se je izneveril in pozverinil. Torej vendar zverinska borba za moč, ali jaz, ali ti? Ali German, ali Slovan? Ali Vihing, ali Metodij?

Rihbald: No, tudi tebi je filozofija že izpridila in zmešala duha-pastirja. Le manj filozofije in več zdrave pameti, pa bi bilo vse drobovje na svetu. Sicer pa ti čestitam, visoko učen Vihing in neprekosljivi mojster diplomatske besede in spletke. Imenitno, pod pretvezo razmejitvene komisije si vtihotopil tem lahkovernim Slovenčičem kar celo vohunsko tolpo. In v kakem času! Še vedno se ti pozna, da si bil prvi grajski lovec in strelec.

Vihing: Ne podtikaj mi, nezaupljiva dušica, samo nizkotnih namenov! Razmejitve je resna in važna zadeva za kraljestvo Nj. Veličanstva Ludovika Nemškega. Še danes nikdo ne ve, kam pripada ta skrivalnica in smukavnica, Bela Karnija, ali h Karantaniji ali Panoniji? Zato pa smukajo po Gorjancih in gozdovih Smuka kakor po lovišču brez gospodarja tihotapci s soljo, kožuho, orožjem, s ponarejenim zlatom. Pa tudi te-le Koceljeve železarne bodejo v oči našega modrega, daljnovidnega vladarja. Kjer nosi suženj orožje, tam bo suženj tudi kmalu gospod! Kaj pa vidve, moji spoštovani sodelavki, Berta in Julija? Še danes moram zvedeti, kaj pomeni ta slovenski praznik Metodijevega osvobojenja. Hvala Bogu, da ga

skih prostorov. Pobiranje pa je očitno slabo organizirano in če ne bo uspelo tako, kakor je želeli, bo pač krivda na njegovi slabi izvedbi. Pisu teh vrstic je dostavil mestni organ obrazec, ki bi ga naj izpolnil. To sem storil dodatno, ker me ob dostavitvi obrazca ni bilo doma. Sedaj čakam že ravno mesec dni, pa ni nikogar po izpolnjeni obrazec in denar. Gotovo se je tako zgodilo še v mnogih drugih primerih, škodo od tega bo imel pa podporni sklad. Večja točnost in bolj smotrna izvedba nabiralne akcije bi bila pač potrebna. Napaka je tudi v tem, da se izvaja šele in ravno pozimi, ko so izdatki splošno večji. Raztegnjena na vse leto in sistematično izvajana bi imela mnogo večji uspeh. Tudi godrnjanja bi bilo manj. Potreben bi bil tudi stalen razvid po posameznih okrajih in uličnih predelih ter stalni nabiralci.

Javna dela.

V Zagrebu so začeli s postavljanjem novega železniškega mostu čez Savo, ki bo veljal okoli 200 milijonov Din. Postavila ga bo domača tovarna v Brodu. — Te dni bo razpisalo vrhovno ravnateljstvo državnih železnic zmanjševalno dražbo za oddajo del na zagrebški glavni postaji. Preuredili in povečali bodo peron, h kateremu bo vodil podzemni hodnik.

Občinske volitve v savski banovini.

Občinske volitve v savski banovini so zaključene; od 518 občin so dobile: Hrvaška kmečka stranka 403, JRZ 78, Kmečko-demokratska koalicija 20, razne druge manjše skupine pa 20 občin.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenija“

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika „Slovenija“

ni tu! To bi se spogledala. Sicer pa me ščiti nedotakljivost kraljevega poslanca.

Berta: O teh zastavnih slovanskih gostih se govori, da so prišli zaradi trgatve in kupčije vina. Samo vinski trgovci! Res, zvečer se shajajo in pokušajo vino v grajski kleti. Že sinoči sem jih zalozovala in zlezla skrivaj na oreh za gradom. Še danes imam vsa opraskana kolena. Opazovala sem skozi okno. Kakšna ogromna klet, sod pri sodu. Kaki trebuhi, debeluh!

Vihing: Kaki zakladi, Rihbald!

Rihbald (vzdahne): Ah, pa ne za nas!

Berta: Na drugi strani kleti se nahaja obokana orožarna, skladišče orožja in orodja. Iz kleti so odšli v orožarno in se dolgo skrivnostno posvetovali ter ogledovali orožje.

Vihing (se zamisli): Hm, tajni posvet v orožarni... hvala ti, Berta.

Berta: Da ne pozabite, pater Vihing, opisati Arnulfu, mojemu preljubemu Arnulfu, mojega vratolomnega plezanja v njegovi službi.

Vihing: Berta, ti boš njegova zlata lisičica in žena — za Holenrado. Kolo frankovske ljubezni se vrti. Najprej Ota, potem Holenrada, potem prideš ti na vrsto in tako dalje, tako dalje...

Berta (navdušeno): Julija, ali si čula? Arnulfova žena, soproga bodočega rimskega cesarja. Pa nič več tako dalje!

Vihing: A kaj si izbrskala ti, Julija, moja črna, židovska kokoška?

Julija: Ves večer je pogrkoval in kokotal okoli mene tisti zaljubljeni, viteški petelin, tisti gizdalin in nastopač.

Berta: In mene je hotelo to okovano budalo kar oslepiti s sijajem svoje slave. Edini slovenski vitez, pevec in gospod!

Julija: Nazadnje sem izključala iz njega skrivnost, da se je knez Kocelj zaročil s hčerko grofa Gosvina na Bledu.

Vihing: Hm, frankovski grof daje svojo hčer slovanskemu knezu? Tudi čudno, prečudno! Hvala ti, Julija, bogata nagrada ne izostane.

Julija: Zakaj čudno, pater Vihing? Grof Gosvin je strasten kockar in nesrečen alkimist. Knez Kocelj, njegov pobratim in bivši soborec v frankovskih bojih, mu je posodil že več denarja, nego sta vredni obe njegovi graščini na Bledu in v Bohinju. O, Kocelj je dober gospodar, mikajo ga tudi Gosvinove bohinjske fužine. Frankovski grof Gosvin je prodal, je moral prodati svojo hčer glavnemu upniku, slovanskemu knezu Koclju. Kaj je čudnega ali prečudnega na tem?

Vihing: Julija, za enkrat prevzemi ti sama tega slavohlepnega bedaka. Od otrok in bedakov se izve največ resnice. (Začujejo se koraki in zvenet okrožja.) Ravno kar prihaja! Rihbald, tvoja okrogla, dobrodušna zunanost obuja zaupanje. Ti mu pretipaj najprej možgane in obisti! (Vihing se skrije z Berto in Julijo spet v grmovje.)

(Dalje prihodnjič.)